

Atribuții ale jandarmilor în privința asigurării respectării măsurii preventive a obligării de a nu părăsi localitatea și a executării mandatului de aducere

Recentele modificări aduse Codului de procedură penală, prin Legea nr.356/2006 și prin O.U.G. nr.60/2006, conferă lucrătorilor operativi ai Jandarmeriei Române unele atribuții în legătură cu asigurarea respectării măsurii obligării de a nu părăsi localitatea și cu executarea mandatului de aducere. De aceea, ni se pare utilă o prezentare atât a obligării de a nu părăsi localitatea (ca măsură procesuală), cât și a mandatului de aducere (ca act procesual) și a executării mandatului de aducere (ca act procedural).

1. Obligarea de a nu părăsi localitatea

Prin excepție de la dreptul la liberă circulație garantat în art.25 din Constituție, față de învinuit sau inculpat poate fi dispusă măsura preventivă neprivativă de libertate a obligării de a nu părăsi localitatea.

Obligarea de a nu părăsi localitatea, ca măsură procesuală restrictivă de libertate, constă în îndatorirea impusă învinuitului sau inculpatului de către organul judiciar, de a nu părăsi localitatea în care locuiește fără încuviințarea organului care a dispus măsura.

Luarea acestei măsuri poate fi justificată de prevenirea eventualei sustrageri a învinuitului sau inculpatului de la urmărire sau de la judecată, mai ales atunci când starea sănătății, vârsta înaintată a acestuia sau alte asemenea împrejurări nu permit luarea măsurii arestării. De asemenea, prin luarea măsurii obligării de a nu părăsi localitatea se răspunde necesității asigurării operativității procesului penal, prin facilitarea unui contact rapid cu învinuitul sau inculpatul.

Din conținutul art.145 alin.1 C.pr.pen. coroborat cu art.136 alin.1 C.pr.pen. reiese că obligarea de a nu părăsi localitatea poate fi dispusă dacă sunt îndeplinite următoarele *condiții*:

- să existe probe sau indicii temeinice că învinuitul sau inculpatul a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală;
- pentru fapta săvârșită, legea să prevadă pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa cu închisoarea (această condiție este îndeplinită și în cazul în care legea prevede alternativ pedeapsa închisorii sau pedeapsa amenzii).

Competența de a dispune această măsură revine procurorului sau judecătorului, în faza de urmărire penală, ori instanței, în faza de judecată; procurorul

ia măsura obligării de a nu părăsi localitatea prin ordonanță, iar judecătorul sau instanța prin încheiere .

Legea prevede (în alin.1 și alin.1 ale art.145 C.pr.pen.) două categorii de *îndatoriri* în sarcina învinuitului sau inculpatului față de care s-a luat măsura obligării de a nu părăsi localitatea: unele care se impun în mod obligatoriu, iar altele care i se pot impune în funcție de împrejurările concrete ale cauzei. Astfel, pe durata măsurii obligării de a nu părăsi localitatea, învinuitul sau inculpatul are următoarele obligații:

a) să se prezinte la organul de urmărire penală sau, după caz, la instanța de judecată ori de câte ori este chemat;

b) să se prezinte la organul de poliție desemnat cu supravegherea de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliție sau ori de câte ori este chemat;

c) să nu își schimbe locuința fără încuviințarea organului judiciar care a dispus măsura;

d) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme.

Organul judiciar care a dispus măsura poate impune învinuitului sau inculpatului ca pe durata măsurii obligării de a nu părăsi localitatea să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere¹;

b) să nu se deplaseze la anumite spectacole sportive ori culturale sau în orice alte locuri stabilite;

c) să nu se apropie de persoana vătămată, membrii familiei acesteia, persoana împreună cu care a comis fapta, martori, experți ori alte persoane, stabilite de organul judiciar, și să nu comunice cu acestea direct sau indirect;

d) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite;

e) să nu se afle în locuința persoanei vătămate;

f) să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfășoare activitatea în exercitarea căreia a săvârșit fapta.

Durata măsurii obligării de a nu părăsi localitatea în cursul urmăririi penale nu poate depăși 30 de zile, afară de cazul când ea este prelungită în condițiile legii, în caz de necesitate și numai motivat. Prolungirea se dispune de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, fiecare prelungire neputând să depășească 30 de zile; împotriva ordonanței procurorului, învinuitul sau inculpatul poate face plângere în condițiile art.140 C.pr.pen. Durata maximă a acestei măsuri în cursul urmăririi penale este de un an, iar în mod excepțional, când pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea de 10 ani ori mai mare, durata maximă a măsurii este de 2 ani (art.145 alin.2 C.pr.pen.).

Întrucât legea nu prevede care este durata acestei măsuri în faza de judecată, înseamnă că, în cursul judecății, obligarea de a nu părăsi localitatea se poate dispune până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

Potrivit alin.2¹ al art.145 C.pr.pen., copia ordonanței procurorului sau, după caz, a încheierii judecătorului ori a instanței de judecată se comunică, în aceeași zi, învinuitului sau inculpatului, secției de poliție în a cărei rază teritorială locuiește acesta, **jandarmeriei**, poliției comunitare, organelor competente să elibereze pașaportul, organelor de frontieră, precum și altor instituții, în vederea asigurării respectării obligațiilor care le revin. Organele în drept refuză eliberarea pașaportului sau, după caz, ridică provizoriu pașaportul pe durata măsurii.

¹ Conform art. III din O.U.G. nr. 60/2006, dispozițiile din Codul de procedură penală privind obligația de a purta permanent un sistem electronic de supraveghere intră în vigoare la 1 iulie 2007

În cuprinsul ordonanței sau încheierii sunt menționate expres obligațiile pe care învinuitul sau inculpatul trebuie să le respecte și se atrage atenția acestuia că, în caz de încălcare cu rea-credință a măsurii sau a obligațiilor care îi revin, se va lua față de acesta măsura arestării preventive.

Dacă pe durata obligării de a nu părăsi localitatea au intervenit motive care justifică, fie impunerea unor noi obligații, fie înlocuirea sau încetarea celor existente, procurorul sau instanța dispune aceasta prin ordonanță sau încheiere motivată.

În caz de încălcare cu rea-credință a măsurii aplicate sau a obligațiilor, măsura obligării de a nu părăsi localitatea va fi înlocuită cu măsura arestării preventive, în condițiile prevăzute de lege. Organul de poliție desemnat de organul judiciar care a dispus măsura verifică periodic respectarea măsurii și a obligațiilor de către învinuit sau inculpat, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează de îndată procurorul, în cursul urmăririi penale, sau instanța, în cursul judecății (art.145 alin.3 C.pr.pen.).

Așadar, prin prevederea expresă a necesității de a se comunica și jandarmeriei copie de pe actul prin care s-a dispus măsura obligării de a nu părăsi localitatea și jandarmeriei (dispoziție introdusă prin Legea nr.356/2006 și modificată prin O.U.G. nr.60/2006), se atribuie lucrătorilor operativi ai Jandarmeriei Române competența constatării încălcării de către învinuit sau inculpat a obligațiilor ce îi revin. Pentru aceasta, primind copia ordonanței procurorului sau a încheierii judecătorului ori a instanței de judecată privind obligarea de a nu părăsi localitatea, unitățile de jandarmi trebuie să asigure aducerea la cunoștința personalului operativ a datelor de interes cuprinse în actul respectiv. Dacă în timpul executării misiunilor specifice, descoperă o persoană care a încălcat măsura preventivă sau obligațiile ce îi revin, jandarmii trebuie să întocmească un proces-verbal și să îl conducă, de îndată, pe învinuit sau inculpat la cea mai apropiată secție de poliție.

2. Mandatul de aducere

Dacă citarea reprezintă modalitatea de invitare a unei persoane în fața organelor judiciare, mandatul de aducere este actul prin care se ordonă conducerea unei persoane în fața organelor judiciare.

Mandatul de aducere este ordinul dat de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată către organul de executare, de a aduce o persoană la sediul său (al organului judiciar respectiv).

Mandatul de aducere reprezintă actul procesual prin care se ordonă conducerea unei persoane în fața organelor judiciare, iar aducerea propriu-zisă (actul de executare a mandatului) constituie un act procedural cu caracter de constrângere.

Potrivit art.183 alin.1 C.pr.pen., o persoană poate fi adusă în fața organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată pe baza unui mandat de aducere, dacă fiind anterior citată nu s-a prezentat, iar ascultarea ori prezența ei este necesară.

Mandatul de aducere trebuie să conțină aceleași mențiuni ca și cele prevăzute de lege pentru citație (art.176 C.pr.pen.). De aceea, înainte de a se proceda la executarea mandatului de aducere, organul de executare care a primit documentele este obligat să verifice dacă mandatul cuprinde următoarele mențiuni:

- denumirea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată care l-a emis, sediul său, data emiterii și numărul dosarului;
- numele, prenumele celui citat, calitatea în care este citat și indicarea obiectului cauzei;
- adresa celui citat, care trebuie să cuprindă localitatea, județul/sectorul, strada, număr și apartamentul unde locuiește;
- ora, ziua, luna și anul, locul de înfățișare precum și invitarea celui în cauză să se prezinte la data și locul indicate, cu arătarea consecințelor legale în caz de neprezentare,

- semnătura și ștampila organului emitent.

Învinuitul sau inculpatul poate fi adus cu mandat chiar înainte de a fi fost chemat prin citație, dacă organul de urmărire penală sau instanța constată motivat că în interesul rezolvării cauzei se impune această măsură (art.183 alin.2 C.pr.pen.). De asemenea, în cadrul procedurii de urgență de urmărire și judecare a unor infracțiuni flagrante, legea prevede (în art.472 alin.1 C.pr.pen.) că martorii și partea vătămată sunt aduși cu mandat, fără a fi citați în prealabil.

Persoanele aduse cu mandat nu pot rămâne la dispoziția organului judiciar decât timpul strict necesar pentru audierea lor, în afară de cazul când s-a dispus reținerea ori arestarea preventivă a acestora (art.183 alin.3 C.pr.pen.).

Persoana adusă cu mandat de aducere trebuie ascultată de îndată de către organul judiciar (art.183 alin.4 C.pr.pen.).

Executarea mandatului de aducere se efectuează potrivit art.184 C.pr.pen., prin organele poliției, **jandarmeriei** sau poliției comunitare, respectiv prin comandantul unității militare ori comandantul garnizoanei în cazul militarilor.

Se impune ca persoanele însărcinate cu executarea mandatului de aducere să poarte uniformă, să se legitimeze regulamentar și să comunice clar motivul prezenței lor, precum și temeiul legal în baza căruia execută această activitate.

În situația în care persoana arătată în mandat nu poate fi adusă din motive de boală, cel însărcinat cu executarea mandatului constată aceasta printr-un proces-verbal care se înaintează de îndată organului de urmărire penală ori instanței de judecată. De asemenea, dacă persoana arătată în mandat, cu excepția învinuitului sau inculpatului, nu poate fi adusă din orice altă cauză, cel însărcinat cu executarea constată aceasta printr-un proces-verbal care se înaintează organului judiciar. Dacă organul de executare nu găsește persoana prevăzută în mandat la adresa indicată, trebuie să facă cercetări și, în cazul în care aceste cercetări rămân fără rezultat, încheie un proces-verbal care va cuprinde mențiuni despre cercetările făcute și care va fi înaintat organului judiciar. În procesul-verbal întocmit trebuie menționate investigațiile întreprinse (verificări la administrația blocului unde domiciliază persoana respectivă, verificări la vecini, verificări la locul de muncă etc.) și date privind persoanele cărora li s-au solicitat relații (nume și date de stare civilă).

Verificări se fac și în cazul în care persoanele arătate în mandat, cu excepția învinuitului sau inculpatului, nu pot fi aduse din orice altă cauză

Executarea mandatului de aducere trebuie făcută cu respectarea deplină a drepturilor omului și libertăților fundamentale prevăzute în Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Dacă învinuitul sau inculpatul refuză să se supună mandatului de aducere sau încearcă să fugă, va fi constrâns la executare (așa cum rezultă din dispozițiile alin.3¹ al art.184 C.pr.pen.). Aceasta înseamnă că împotriva învinuitului sau inculpatului care refuză să se supună mandatului de aducere se poate folosi și constrângerea.

Constrângerea la care va fi supus învinuitul sau inculpatul de către organul de executare atunci când refuză să se supună mandatului constă în conducerea forțată a acestuia la organul judiciar care a emis mandatul; această constrângere nu trebuie înțeleasă însă în sensul întreprinderii forței brutale. Pentru a se evita acuzațiile de lovire sau vătămare corporală, constrângerea se poate realiza prin folosirea unui ton convingător, autoritar, sever, categoric, fără a se folosi injurii sau amenințări, aducându-se la cunoștința persoanei respective obligația de a se prezenta la organul judiciar (pentru a da declarații în legătură cu cauza în care a fost citată) și consecințele nerespectării prevederilor legale.

De asemenea, pentru a se evita acuzațiile de comitere a infracțiunii de violare de domiciliu, precum și reacțiile violente invocate ca legitimă apărare, în situația în care cel pe numele căruia s-a emis mandatul de aducere se află la domiciliu, este interzisă pătrunderea în forță în curtea sau în locuința sa, de preferat fiind încercarea de a atrage persoana respectivă în afara acesteia. În eventualitatea în care cel în cauză invită organul de executare în locuință, acceptarea invitației se va face, de regulă, în prezența a cel puțin doi martori.

Dacă persoana indicată în mandat invocă faptul că trebuie să anunțe un apărător ales și comunică o dată rezonabilă la care se va prezenta, se face mențiune despre aceasta în procesul-verbal de executare a mandatului de aducere, la care se va anexa declarația olografă, sub semnătură, a persoanei în cauză.

Neexecutarea mandatelor de aducere constituie abatere judiciară și se sancționează cu amendă judiciară de la 100 lei la 1000 lei, potrivit art.198 alin.1 lit.b C.pr.pen..

Prin urmare, modificarea alin.1 al art.184 C.pr.pen. (intervenită prin Legea nr.356/2006), conferă și jandarmilor calitatea de organe de executare a mandatelor de aducere, aceștia fiind obligați să aplice, în această calitate, toate celelalte dispoziții prevăzute în art.184 C.pr.pen.

Adrian Lorincz

Bibliografie:

***Gr. Theodoru, L. Moldovan, *Drept procesual penal*, Editura didactică și pedagogică, București, 1979, p.160.

***L. Nae în Gh. Nistoreanu și colectiv, *Drept procesual penal*, Editura Europa Nova, București, 1996, p.134.

*** N. Iliescu, în V. Dongoroz și colectiv, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, Partea generală*, vol.I, Editura Academiei, București, p.378.

*** N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, Partea generală*, vol.I, Editura Paideia, București, p.460